

VOORNEMEN MONUMENTENREGISTRATIE GEMEENTE AMELAND
Molenweg 8 Hollum; Koren- en mosterdmolen de Verwachting

Besluit:	22 augustus 2023
Plaatselijke aanduiding	
Adres:	Molenweg 8 Hollum
Postcode:	9161AW
Objectnaam:	Koren- en mosterdmolen de Verwachting
Bebouwde kom:	Ja
Beschermd dorpsgezicht:	Nee
Kadastrale aanduiding en tenaamstelling	
Kadastrale gemeente:	Ballum, sectie G, nummer 2535
Soort recht:	
Gerechtigde:	
Adres:	
Woonplaats:	
Soort recht:	
Gerechtigde:	
Adres:	
Woonplaats:	
Soort recht:	
Gerechtigde:	
Adres:	
Woonplaats:	

GESCHIEDENIS:

Historie mosterdmalerij op Ameland:

In het 'Register der patentschuldigen in de gemeente Ameland' uit 1859 tot 1868 staat dat er jaarlijks aan vier tot vijf hand-mosterd-molenaars (patent)recht werd verleend om dit vak uit te oefenen en de mosterd te verkopen. Ook werd er in Hollum in 1849 een mostermolen gebouwd, waaraan later toestemming werd verleend om granen te malen. Deze molen stond op het dak van een schuur aan de noordkant van het dorp niet ver van 'De Verwachting'. Het is verder opvallend dat alleen in het dorp Hollum patenten werden verleend aan hand-mostermolenaars, in de drie andere dorpen worden ze niet vermeld. Niet bewezen, maar wel voor de hand liggend, mogen we er vanuit gaan dat er in het verleden mosterdzaad op Ameland werd verbouwd, gezien de patentrechten, hoofdzakelijk op het westelijke deel van het eiland hebben plaatsgevonden.

DE MOLEN

Molenweg 8 in Hollum is gelegen aan de westzijde aan de rand van het dorp Hollum. De molen vormt een ensemble met de bijgebouwen waarin zich onder andere een winkel en mostermalerij bevindt.

Aanzicht huidige molen

De aanwezigheid van een molen in Ballum verhinderde qua octrooirechten dat er in Hollum opgericht mocht worden tot 1840. Historisch gezien was aan de oostzijde van Hollum op dit perceel een landbouwperceel met een drinkdobbe. Het perceel ligt gunstig voor de overwegende zuidwestenwind.

*Netteplan kadaster 1887 sectie B8. Commissies herziening grondbelastingen.
Bron; www.tresoar.nl; nr. 015163.*

De huidige plek werd in 1840 door dhr. Gerbrand Janzen de Ruiter aangeboden aan dhr. Willem Hendriks en J. Dirks. In 1840 werd hier de Koren- en pelmolen 'de verwachting' opgericht. Tot 1949 heeft deze korenmolen er gestaan. Deze is door de laatste molenaar Barend Douwes de Boer afgebroken omdat deze in slechte staat verkeerde.

*Molen met nog maar twee wieken ca. 1940-1950, foto: J.D. de Jong,
Bron; Tresoar, fotonummer 37779.*

In de tachtiger jaren van de twintigste eeuw was echter een momentum gekomen om op de huidige plek weer een molen op te richten en werd "Vereniging Vrienden van de Hollumer korenmolen 'de Verwachting'" opgericht. In 1990 is de molen op de oorspronkelijke fundering opgericht die bij de werkzaamheden nog aanwezig bleek te zijn. Voor de bovenbouw werd de in 1972 afgebroken beltmolen van Brucht gebruikt. Deze voldeed qua maat en afmeting en is voor de opbouw gebruikt. De onderdelen van de opbouw bestaan grotendeels uit de onderdelen van de molen uit Brucht van 1877.

Bestaande poeren. Bron; Douwe de Boer, privé-collectie

Molen te Brucht. Bron www.allemolens.nl; fotonummer 02698.

Plaatsing achtkant 16-1-1992. Bron www.allemolens.nl

De molen is in 2003 uitgebreid met een bijgebouw met mosterdmaalderij en in 2004 respectievelijk 2007 is dit vergroot met meer bergruimte. De huidige bijgebouwen zijn nu een museumfunctie met verkoop en productie van de mosterd en Amelander producten.

Huidige mosterdmaalderij met op achtergrond winkelruimte

Aanzicht molen met bijgebouwen

Te beschermen

Stedenbouwkundig:

- het molensemble van molen en bijgebouwen.

Hoofdgebouw:

- de molen en de maalinstallaties.

Objectbeschrijving

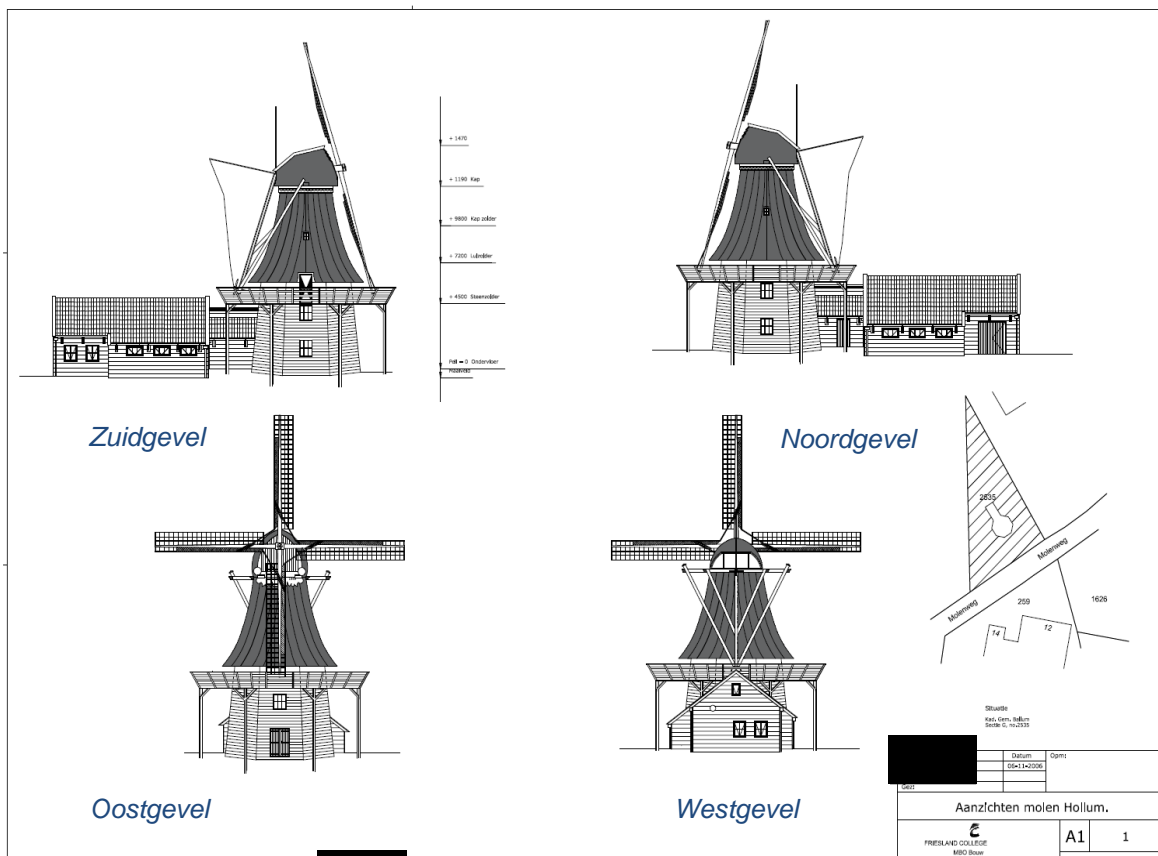
Stedenbouwkundige opzet:

Molenweg 8 in Hollum is gelegen aan de westzijde aan de rand van het dorp Hollum. De molen vormt een ensemble met de bijgebouwen waarin zich onder andere een winkel en mosterdmalerij bevindt.

Aan de westzijde is open cultuurlandschap (weilanden) en aan de oostzijde de bebouwde woonkern en is een duidelijke hoge bouwmassa op zichzelf. De huidige Molen is qua bouwmassa opgebouwd uit een achtkantige rietgedekte stellingmolen van ca 15m hoog exclusief vlucht en is vanuit het open veld van het westen nadrukkelijk aanwezig, met aan de achterzijde eenlaagse uitbreidingen met kap. Het gebouw is nadrukkelijk aanwezig met de lagere woonbebouwing van een á twee-lagen met kap aan de oostzijde.

Gevels

Het hoofdgebouw is qua hoofdozet een achtkantige met riet gedekte stellingmolen met een houten onderbouw met aan de achterzijde aangebouwde bijgebouwen.

Aanzichten molen. Auteur [redacted] Bron: gemeente Ameland. 2006

Oostgevel

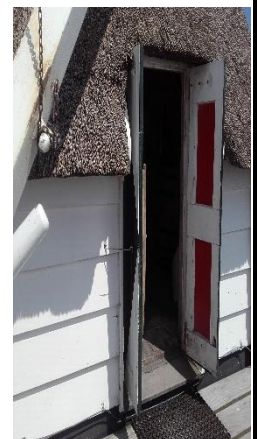
De Oostgevel is de voorgevel. Vanaf de weg gezien bestaat aan de onderzijde uit drie zwarte met hout gepotdekselde traveeën met in het midden een houten deur met luiken en daarboven een zesruits venter (3x2). Het deurkozijn is een witgeschilderd houten kozijn met twee luiken met gehengen. De luiken zijn aan de buitenzijde donkergroen geschilderd en aan de binnenzijde zijn de spiegelklampen wit geschilderd en daartussen zijn de luiken donkerrood geschilderd. De bovenzijde is een met riet gedekt molenopbouw en heeft een vlucht met oudhollands opgedekte roeden. Het kruirad is groen met rood geschilderd en de rest van het sleepkruiwerk is wit geschilderd. Aan de voet van de rietkraag zit in het midden van het riet een negenruits venster (3x3) met een witte houten omlijsting. De molen is voorzien van een houten dek met een reling van verticale witgeschilderde houten planken. Achter het hoofdgebouw zit een tussenlid met daarachter twee aangebouwde houten bijgebouwen, zwart geschilderd.

Zuidgevel

De zuidgevel is de linker zijgevel.

De gevel bestaat aan de onderzijde uit drie zwarte met hout gepotdekselde traveeën met in het midden een wit geschilderd zesruits venster (3x2) en daarboven nog een witgeschilderde zesruits venter (3x2). De bovenzijde is een met riet gedekt molenopbouw en heeft een vlucht met oudhollands opgedekte roeden. Onderin en in het midden van het riet zit een dubbele spiegelklampdeur. De deuren zijn aan de buitenzijde donkergroen geschilderd en aan de binnenzijde zijn de spiegelklampen

wit geschilderd en daartussen is het donkerrood geschilderd. Boven de dubbele deur zit in het riet een venster met een wit kozijn en een vierruits raam (2x2).

Achter het molen zit een houten bijgebouw waarin zich de mosterdmalerij bevindt. Het bijgebouw is met een houten tussenlid aan de molen verbonden. met daarachter twee aangebouwde zwart geschilderde houten bijgebouwen. De zijgevel van het bijgebouw springt terug ten opzichte van het voorste deel. Het voorste deel is lager en heeft 3 langerekte drieruitsvensters (3x1). Het achterste inspringende deel heeft twee vierruits vensters (2x2). Het dak is met rode terracotta pannen gedekt en is voorzien van witte houten windveren. De goten wateren af via een zinken vergaarbak.

Terugspringend achter het bijgebouw zit nog een zwart geschilderd houten bijgebouw met inspringing, waarvan het voorste deel twee drieruits vensters heeft (3x1). Het achterste deel heeft een drieruits venster (3x1). Het dak is met rode terracotta pannen gedekt en is voorzien van witte houten windveren. Op het pannendek zijn over vrijwel het gehele dak zwarte zonnepanelen aangebracht met een donker frame. De goten wateren af via een zinken vergaarbak.

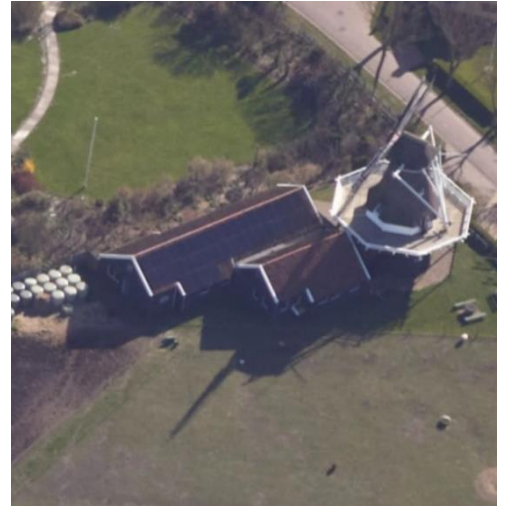

Westgevel:

De westgevel is de achtergevel.

De gevel bestaat uit twee houten bijgebouwen, waarvan de het rechter bijgebouw verspringend achter het linker bijgebouw ligt. Het linker bijgebouw heeft aan de rechterzijde een terugliggende inspringing. De linker zijde heeft een venster met twee vierruits ramen (2x2), rechts van het venster zit een enkele deur.

aan de onderzijde uit drie zwarte met hout gepotdekselde traveeën met in het midden een wit geschilderd zesruits venster (3x2) en daarboven nog een witgeschilde zesruits venter (3x2).

Noordgevel:

De noordgevel is de rechter zijgevel. De gevel bestaat aan de onderzijde uit drie zwarte met hout gepotdekselde traveeën met in het midden een wit geschilderd zesruits venster (3x2) en daarboven nog een witgeschilde zesruits venter (3x2).

De bovenzijde is een met riet gedekt molenopbouw en heeft een vlucht met oudhollands opgedekte roeden. Onderin en in het midden van het riet zit een dubbele spiegelklampdeur. De deuren zijn aan de buitenzijde donkergroen geschilderd en aan de binnenzijde zijn de spiegelklampen wit geschilderd en daartussen is het donkerrood geschilderd. Boven de dubbele deur zit in het riet een venster met een wit kozijn en een vierruits raam (2x2).

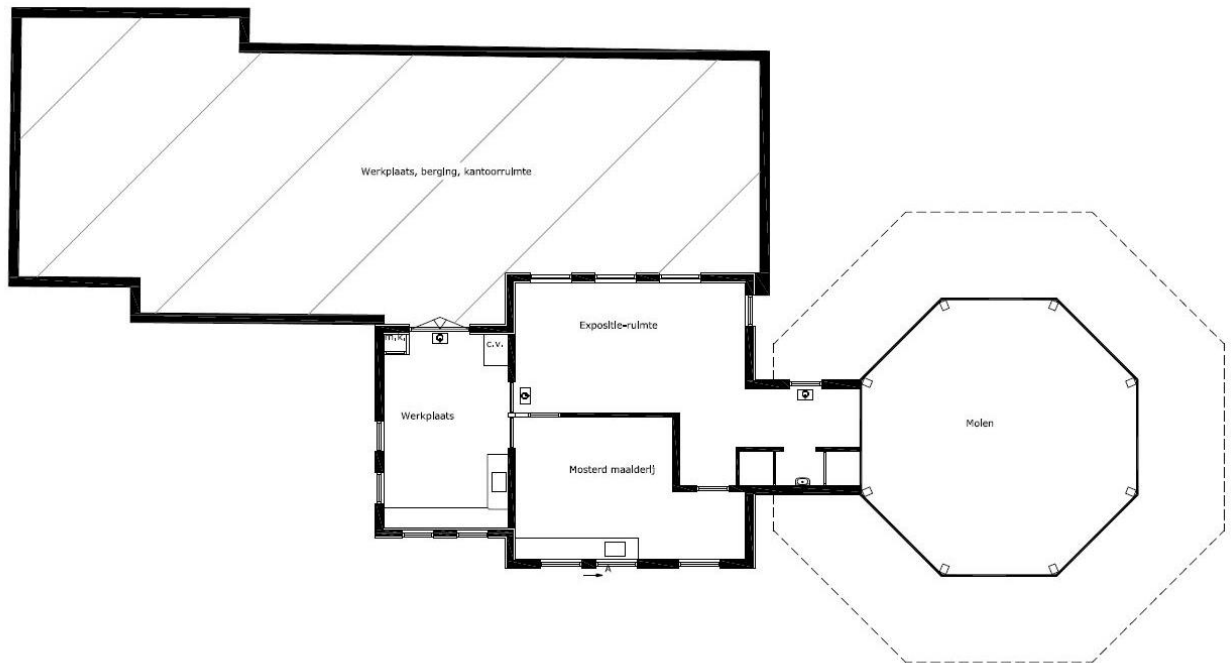
Achter het molen zit een houten bijgebouw waarin zich bergruimte bevindt. Het bijgebouw is met een houten tussenlid aan de molen verbonden met daarachter twee aangebouwde zwart geschilderde houten bijgebouwen. De zijgevel van het bijgebouw springt terug ten opzichte van het voorste deel. Het voorste deel is lager en heeft 3 langerekte drieruitsvensters (3x1). Het achterste inspringende deel heeft twee vierruits vensters (2x2). Het dak is met rode terracotta pannen gedekt en is voorzien van witte houten windveren. De goten wateren af via een zinken vergaarbak.

Terugspringend achter het bijgebouw zit nog een zwart geschilderd houten bijgebouw met inspringing. Het dak is met rode terracotta pannen gedekt en is voorzien van witte houten windveren. De goten wateren af via een zinken vergaarbak.

Terugspringend achter het bijgebouw zit nog een zwart geschilderd houten bijgebouw met inspringing. Het dak is met rode terracotta pannen gedekt en is voorzien van witte houten windveren. De goten wateren af via een zinken vergaarbak.

Ruimtelijke indeling:

Het gebouw bestaat uit de molen met aangebouwde mosterdmaalterij, winkel en expositieruimte. Recentst aangebouwd is het noordelijkste bijgebouw met werkplaats-, berging- en kantoorruimten.

Plattegrond

Het interieur van de molen bestaat uit een nieuwe onderbouw met houtskelet. De constructie is voorzien van telmerken, met traditionele pen- en gatverbindingen met toognagels. Vanuit de begane grond in de molen is de verdieping bereikbaar via een houten trap. De inrichting van de verdieping bestaat uit de hergebruikte constructie uit 1877 de voormalige molen uit Burcht met enkele nieuwe constructiedelen. Op de verdieping bevindt zich een deel van aandrijving van de maalinstallatie met aftakking naar de mosterdmaalinstallatie in de aanbouw.

Trap met kabelleuning

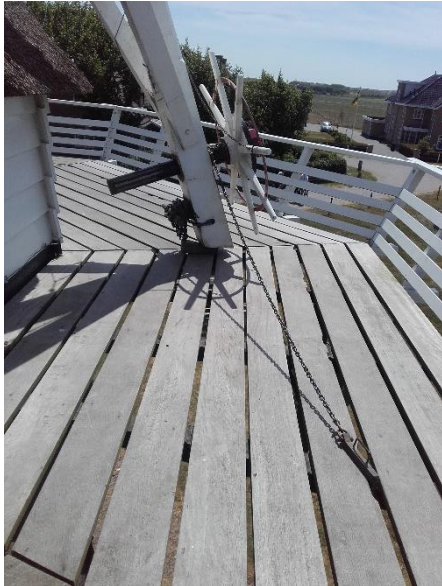

Hergebruikte constructie uit 1877

Hergebruikte constructie en nieuwe onderdelen

Via dubbele spiegelklampdeuren is vanuit de verdieping de omloop te bereiken. De kop van de molen is bereikbaar via een steile trap met een leuning van troskabels. De omloop bestaat uit een houten vlonderdek met een balustrade van horizontale houten delen. Op de omloop bevindt zich het houten kruiwiel met verankering.

Kruirad met verankeringsketting

Onderaanzicht constructie molenkop

Waardering

Gewaardeerd wordt het eind twintigste-eeuwse molenensemble met bijgebouwen aan Molenweg 8 in Hollum, met een rietgedekte stellingmolen.

Hoge monumentwaarden:

- De historische geschiedenis van de molen en de mosterd- en korenmaalterij.
- De historische locatie.
- De stellingmolen met een houten planken gedekte onderbouw en houten omloop en stalen wieken met roeden.
- De nog aanwezige bestaande poeren.
- De negentiende-eeuwse constructie en mosterd- en korenmaalinstallaties.
- De traditionele houtskeletconstructie van de molen, in bijzonder de constructie uit de negentiende eeuw.

Positieve monumentwaarden:

- De relatie tussen de molen en de bijgebouwen.

Indifferente waarden:

- De zonnepanelen
- De ruimtelijke indeling van de opslag